

BISKOPENS BESÖK

AV WENDELA HEBBE

På följande sidor återger vi avsnittet *Biskopens besök* ur Wendela Hebbes följetong *En prestgård i Småland*. Den var införd i Aftonbladet den 22-24 februari 1843. Den första delen av följetongen trycktes i förra numret av WendelAvisan (nr 13 februari 2000). Hela den avslutande delen kommer att ingå i WendelAvisans sommarnummer (nr 14 juni 2000). I lätt förklädd form berättar Wendela Hebbe i följetongen om sitt barndomsliv i Sandsjö prästgård vid 1800-talets början.

Hvar och en, d.v.s. som är aldrig så litet slägt eller bekant med ett prästhus på landet, vet hvad det vill säga att ta emot biskopen, helst 182-då ångbåtar ännu ej kommit igång, och man i landsorterna icke höll något annat nyhetspapper än provinsbladet, då Stockholms-posten var en sällsam syn, som flugor om vintern, och Aftonbladet ej ännu fanns till. Presterskapet hade visserligen Stiftstidningen, eller som prosten kallade det, "prestsqvallret", som en gång i månaden ordentligen inhändigades tillika med ett handbref från vännen häradsprosten; men öfverhufvud taget, visste man så litet af och umgicks så föga med den litterära världen i allmänhet, att ett besök af en sådan matador, som biskopen, utgjorde en vigtig epok i ett presthus; hvadan man länge och väl inrättade sin tidsräkning efter denna märkliga tilldragelse. Så t.ex. sade man: det och det skedde året innan biskopen var här, eller samma år, eller året efter, o.s.v.

Prosten hade af "förtänksamhet" (han nyttjade aldrig ordet "eftertänksamhet" i god bemärkelse, emedan det, enligt hans tanka, stod i strid med den af honom så högt rekommenderade regeln: "Tänka först och tala se'n) låtit vädra kyrkan och ordna alla saker, papper, böcker och öfriga pretiosa uti sakristian. Holofernes blef rentvättad och messhaken piskades och borstades; altarduken "stukades", blåades, stärktes och ströks, och

garneringen "pipades" med det då nyss uppfunna pipjernet, som prostinnan fått sig tillsändt af sin syster i staden. Alla rummen uti prestgården blefvo skurade, glas och porslin nedtogs och dammades, theduken med karnevaln aftogs, och en broderad trådflorsshawl, den prostinnan i sin ungdom sömmat med tamburnål, (ett

Biskopen - matadoren som Wendela kallar honom - är naturligtvis Esaias Tegnér, som hade blivit biskop i Växjö 1824 och "visiterade" Sandsjö några gånger de följande åren. Tegnér var professor i grekiska och satt både i Svenska akademien och i riksdagen för prästeståndet. Hans magnum opus Fritiofs saga hade just kommit ut och lästes i slott och koja. Naturligtvis var det en händelse av stora mått när han kom på visitation.

(Tuschteckning efter levande modell utförd av Wendela Hebbes syster Malin)

minne från hennes pensionstid) blef, högtiden till prydnad, smakfullt drapperad öfver servisen och sotargossen, till stort nöje för barnen, som genom det skira floret, kunde nästan obehindradt skönja denna sin favorit. Damastduktyget öfversågs och servetterne brötos i form af "spanska liljor". Gården och trädgården refsades, och blomsterqvarteret, som var beläget midt för

fönstren, rensades af Regina, som allt emellanåt af prostinnan tillhölls att akta "chinesia elegans" och den lilla fina sällsynta blomman "ajaja", som hon (prostinnan) nyss fått från trädgårdsmästaren på D. Rabatterna klappades, och garnen, som hängde uti äppelträden till blekning, intogos. Sjelfva skatboet i aspen på gården måste af rättaren nedtagas, till stor saknad för sonen i huset, som, så ofta Livius och Euclides lemnade någon tid öfrig, hade sitt förnämsta nöje af detta skatbo och dess numera fullfjädrade inbyggare, dem han alltifrån deras minderårighet flitigt besökt i toppen af trädet.

På gården fanns nemligen en uppkastad jordvall för en blifvande syrenplantering. Här planterade unga-herrn åtskilliga pappersstrutar, hvars hopvikna ända nedsattes i mullen. När nu de nyfikna skatorna, undrande och sqvatande församlade sig här och nedstucko hufvudet i en strut, fastnade denne, som invändigt var bestruken med tjära, och de stackars kräken foro blinbock en stund, flaxade som läderlappar och slog mot fönstren och skrämde mer än en gång prostinnan alldeles förfasligt. Som unga-herrn stod i stor gunst hos prostinnan, hade detta i början fått passera; men efterhand inlupo klagomål, att icke allenast de af prostens egen

hand rättade criorna, uta ock Svenssons skalor med utsatta grepp, hade tillgripits. Prostinnan var således glad, att af biskopens ankomst kunna taga sig en anledning till skatboets nedrivande och sålunda sätta en gräns för detta ofog.

Ändtligen randades den efterlängtrade dagen. En stor löfruska sattes i spiseln, och deromkring lades på den hvitlimmade hallen blåklockor och käringtänder. Prosten, som på förmiddagen med en ragoutsked instockat tvenne bisvärmar, af hvilka den ena tagit posto i hans vida rockskört, och sålunda gjort honom mycket omak, stod likväl på utsatt timma i damasker, med kappan under armen och fladdrande prestkragar, stora som ett par katechesblad, på trappan, omkring hvilke friskt granris bildade en grön krans. Prostinnan hade påtagit sin brudklädning af svart siden med ett 3-tums lif, samt sin "resilja" och en mycket vacker shawl med gula flammor, som barnen kallade "modie-shawlwn". All ungdomen var hyggligt uppstfvad: flickorna buru spritt nya "hoppetygs"-klädningar och mamlucker med hålsöm, och unga-herrn hade fått sig enkom för biskopskalaset en ny jacka med blanka knappar samt spräckliga underkläder, blåslingrade strumpor och nya skor, hvilka sednare likväl redan på morgonen försökts såsom pråmar i kölvattnet af prostens skor. Alla stodo nu i den enrisade förstugan och blickade med stum häpnad ned åt portarne, der biskopens gula vagn var i antågande.

Föreningen Wendelas Vänner bildades 1983 för att rädda det hus i Snäckviken vid Södertälje, som Wendela Hebbe fick i gåva 1863 av biskop Tegnér's ärkefiende Lars Johan Hierta. Efter många turer under 15 års tid kunde huset räddas. Det är nu ett levande kulturhus i centrum av Södertälje med servering och museum. I museidelen finns bl a vackra möbler och tavlor som tillhört Wendela Hebbe och som deponerats av Musikmuseet i Stockholm. Öppet varje vardag måndag till lördag 10-16 med offentlig visning på lördagar kl 14. Övriga tider efter överenskommelse. Telefon 08-55086675 till husets värdinna Antoinette Mezher. Välkommen

Prosten, som hade mycket lätt för att tala, yttrade några förbindliga ord om lyckan att få mottaga sin förman, samt presenterade derpå "sina fruntimmer". Bispen, som redan vid porten önskat sig "Herschels teleskop", skattade sig lycklig att på närmare håll få se prostinnan och de unga damerna och göra deras bekantskap, vände sig derefter till prosten och blef af honom med mycken högtidlighet införd i salen. Här presenterades uti en snabb vändning lille Esaïas. "Ni har uppkallat efter profeten" sade biskopen fermt. – "Nej, Poeten, ers högvördighet", svarade

prosten fintligt, med en vacker blick ur de sangviniska ljusblå ögonen. Derefter följde åtskilliga frågor å biskopens sida, om fattigskolor och kyrkbyggnader, prestmöte och allehanda stiftsangelägenheter, hvilka prosten på stående fot besvarade. Biskopen, som nu var stadd på en inspektionsresa i stiftet och imedlertid skulle viga kyrkor och prester, och sålunda, under utöfvandet af de, till hans embet hörande egentliga "länsmansbestyren", icke kunde vara vid serdeles godt lynne, undanbad sig alla anstalter och önskade att, så mycket möjligt var, få ha sin frihet och icke besväras med sällskapstvång och ceremonier, tilläggande, att värdar, som för "femton skålar höllo aderton tal", ingalunda voro i hans smak. Sedan man hunnit sansa sig litet efter den sensation, som hans ankomst uppväckt, och domprosten och konsistoriinotarien fått sina pipor tända, samt biskopen sjelf slagit sig till ro på en stol bredvid häradsprosten, med hvilken han underhöll ett domnande samtal om gröda och adjunktslöner, funno de unga det efterhand alltför enformigt att stå uppställda mot skåpdörrarna med händerna på ryggen, hvarföre de, efter att hafva tagit tillräckligt i ögonsikte gulddosan, som mellan biskopens fingrar gjorde sin reguliera rund mot bordet, samt crachanen, korset och bröstnålen af små bergkrystaller i form af ett kors, drogo sig behändigt och så tyst, som den nya skobonaden tillät, ur salen, somliga till köket, för att se alla de underverk, som der föröhades i kastruller och bakugn, på spett och i grytor. Lille Esse gick att språka med biskopens betjent, som efter att hafva inburit sin herres saker, promenerade på gården af och an framför förstugudörren, med vaxduksfodral på hatten och vissa slyngelaktiga rynkningar på näsan öfver de lunsiga "utepigorna", som barfotade och med okammadt hår, rände ut och in. Några togo sin tillflykt ut i trädgården, der Regina (som prostinnan sedermera på goda skäl misstänkte hafva fördröjt arbetet, för att få "gapa på ståten") ännu hade ett och annat att syssla med.

"När du lefde, och jag lefde" etc., hvad är det för slag, Regina?" frågade de små vettgirige; men just som Regina lagade sig till att tyda gåtan, kom bud efter mamsellerna, att biskopen hade fått lust att höra lite musik; - eller om det var prosten som fått lust att låta höra sina mamsellers små gälla röster? Allesamman knattrade imedlertid in i sina hårda skor och fram till klaveret. Det lät, som när

en skock med får trapplar öfver en bro.

Prosten glorierte sig af att spela en smula fiol; och då flickorna om aftnarne sjöngo: "Stunden bortilar, men icke min smärta", eller någon liten stump ur "Kronofogdarne", brukade han nedtaga fiolen, som hade sin plats mellan fenstren, midt emot taflan med harfoten, applicera en nyckel vid stallen som sourdine, hvilken invention förorsakade en sällsam näston - ej olik den, hvarmed bondgummor, som nyttja glasögon utan bågar, sjunga sina psalmer - samt med ett ihärdigt, släpande legato ackompanjera och leda de späda rösterna hvarvid hände, att de vidhängande nycklarne, serdeles under utförandet af vissa partier, som spelades uti kvarter, något litet skramlade mot resonnansbotten. Nu hade äldsta mamsell, Gudbevars, med mycken ifver och möda instuderat Gelinecks variationer på Tyroler-valsens, med trioler, öfverslag och allt, och ett stort bataljstycke, till biskopens ankomst; och dertill hade hon lärt sig "Fordom grönlockade Herta" och "Öfver hafvets vilda bölja", hvilka sjöngos solo, samt "Sorgen är skuggan i lifvet", som sjöngs uti trio. Lilla mamsell riktigt hedrade sig, som man säger. Bataljstycket spelades alldeles excellent; fältmarcherna gingo

Texter av Wendela Hebbe läser man i Wendelas Vän- ners medlemstidning WendelAvisan

**Ett medlemskap kostar
kr 125:- till postgirokonto
985920-8. Välkommen
som medlem.**

oförskräckt; trumhvirflarne likaså. "De sårades skri" hotade de pinade diskantsträngarne lika mycket, som kanondundret basen. Biskopen drog mekaniskt sin stol en smula bort, tackade och frågade, om hon inte äfven kunde "Geijers Viking". Lilla mamsell kände icke alls till det

stycket, och biskopen lofvade att skicka henne det, så fort han kom hem.

Det hade imedlertid blifvit afton och man beredde sig på att gå till ro. Biskopen gick till sitt rum och munsjören i vaxduksfoderalet, som jovelerade sig i trädgården, blef efterskickad och beordrad att draga af stöflorne. Domprosten, häradsprosten och konsistori-notarien gingo hvar till sitt anvista sofrum. Mamsellerna sprungo åt köket för att taga god natt af prostinnan, som ännu hade mycket att bestyra, innan hon fick gå till hvila. Här blefvo de varse Regina, som tågade förbi fönstret med sin refsa under armen. De bultade på rutan, hon förstod vinken, lutade sig intill fönsterkarmen och upplyste:

”Det var en gång en jägare, som förföljde en fogel och ville skjuta eller fånga den, men kunde det aldrig. Jägaren dog och vardt begrafven; en tid derefter grof man en graf bredvid hans, och hans hufvudskål blef uppkastad på vallen. Då kom den lilla fogeln och satte sig på kanten; så liten som han var, så var han dock för tung; hufvudskålen hvälfde öfver honom, och då var det som han i sitt lilla, mörka häkte quad: ”När du lefde och jag lefde, sprang du efter mig och ville ha mig; nu lefver jag och du är död, nu har du mig, hvad gagnar jag dig?”

”Ack! Så rolig historia, Regina!” ropade barnen, glänte lite på fönstret och stjelpte ned hvarjehanda ”godis” i gummans förkläde.

”Tyst derborta!” ropade prostinnan, som af det högljudda pladdret blef störd i sina anordningar. ”Ni pratar der och för ett väsen som femton käringar i ett bastuskjul; stäng fönstret och gå upp och lägg er, barn!”

Efter denna tillsägelse togo de unga god natt och tapplade uppför trappan till sitt rum, som af prosten kallades stundom ”ankburen” stundom ”kacklarp” hvilket skulle beteckna den lifliga konversation, som beständigt hölls derinne; och hon, som fått löfte om ”Geijers Viking” fick, för omaket, hålla till godo med Cains vrå den qvällen.

Tjugo år hafva förflutit, sedan ofvanstående små tilldragelser egde rum på den vackra ”Prestgården

i Småland”. Obetydliga spår till förändring röjas efter denna långa tidrymd på naturens ansikte. Sjön med sina skogbeväxta stränder, kullen med runstenen och hängbjörkarne, den ormande ån med aspen i bolet, allt är detsamma som förr; i trädgården hafva träden växt högre, grottorna hafva blifvit tätare och gångarna skuggigare annars är äfven der sig likt. Men der inne i salen, vid spiseln, möta vi icke mer samma ansigten, som då!... Kring kyrkan stå samma lönnar ännu, men derinne ljuder icke mer densamma rösten... den har tystnat för alltid. Sångaren slumrar derutanför, och kring den svällande kullen slingrar vintergrönan sina mjuka grenar, vänligt kylande förgängelsen, och öfverst på kullen slår caprifolium vår och höst ut sina doftande, högröda klasar. Allt händer det ibland, att man finner några afbrutna blommor kastade öfver grafven... det är kärlekens och saknadens frivilliga gärd. Der står icke någon sten, men dessa blommor vittna, att minnet af honom, som sofver der, ännu lefver, och vill du veta mer om den kullen, så vill jag omtala för dig, att:

”En luftig poppel susar
Uppå min faders graf,
Och vinden böljan krusar.
Så ljuft den poppeln susar
Uppå min faders graf!”

**Brita Hebbes utmärkta bio-
grafi *Wendela - en modern
1800-talskvinna* från 1974
finns i storpocket med förord
av Ebba Witt Brattström.
Wendelas Vänner säljer boken
för kr 150:- (+ porto kr 35:-).
Betala in på postgirokonto
985920-8 och vi sänder den.**